

SLOVENSKI

UČITELJ

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih in katehetskih društev.

Leto XVII. 1916. Štev. 1.

Natisnila Katoliška Tiskarna v Ljubljani.

Vsebina:

Na prosto. —i—	1
Solska molitev. —a—	4
Pastorka naših šol. M. Štupca	7
Naš podpredsednik. R. Pečjak	9
Izkušnja uči. Iv. Stegovec	11
Otrok ob času nevihte. V. Švigelj	12
Katehetski vestnik: Katehetsko gibanje	15
Katehetske beležke	16
Zgledi, uporabni pri katehezi	17
Učiteljski vestnik: Učiteljske vesti	18
Naša zborovanja	21
Raznoterosti	22
Vzgoja	23
Slovstvo in glasba	23

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. **Celoletna naročnina 4 krone.** (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema:
Uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: **A. Čadež**, katehet v Ljubljani; **Fr. Jaklič**, nadučitelj, drž. in dež. poslanec.
Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren **Ivan Rakovec.**

Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih
in katehetskih društev.

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slovenskih katehetov“.

Letnik XVII.

V Ljubljani, 15. januarja 1916.

Štev. 1.

Na prosto.

—i—

Hvala Bogu! Dan se je obrnil in ž njim bo rastlo upanje na bodočo pomlad!

Že mnogo let se glasi klic po učiteljskih časopisih in pri konferencah: »Poučujte v prosti naravi! Ven iz zaduhle šolske sobe!« In vendar je dosedaj le malo rednih izletnikov, le malo pouka na prostem. Protirazlogi so tehtni:

a) Prenapolnjeni razredi. Veliko množino otrok učitelj še v šoli komaj obvlada, kaj šele zunaj, kjer se otroci poljubno oddaljijo in se glas razgubi.

b) Ne morejo biti vsi otroci blizu učitelja. Izgublja se čas. Razlaganje je naporno; hudomušni otroci onemogočijo uspeh.

c) Preveč predmetov sili v oko, preveč v roko. Učitelj ne more vsega obravnavati in ga učenci čestokrat prekinejo z umestnimi in neumestnimi opombami. Težje se zunaj kroti razposajenost kakor v šoli.

A izprememba je le dobra in naravnost potrebna; zahtevi nazornega pouka na prostem se ne smemo ustaviti.

Letos bo pa še posebno prilično in potrebno, da se poslužujemo pouka v naravi, ker je na mnogih razredih le poldnevni pouk. Dopoldne izlet, popoldne šola in naobratno. Preštevilni deklinski razred naj se deli: en oddelek ima ročna dela, drugi izlet, prihodnji teden se menja. A tudi v mirnem času velja: »Na prosto!« Vsaj vsak mesec enkrat. So pač predmeti, ki se otrokom najbolj prikupijo in omilijo, ako se jim razlagajo na prostem!

Na prvem mestu stoji *prirodopis*. Kakšen razloček je, če gledajo otroci v šoli naslikane ali nagačene živali, na prostem jim pa tekajo, letajo, plavajo, iščejo živeža, se igrajo! Tu vidijo kretanje ptičev, metuljev v zraku itd. — Tega ne pozabijo izlepa! Ko veverica skače z veje na vejo, ko smukne v gnezdo, ali se spusti na tla z razprostrtimi nožicami, z raztegnjenim repkom; — to je prizor, ki ga ne more dati nobena slika, noben opis. Videti se mora!

Neprecenljiv je vtis narave v jutru. Tu vidijo otroci prirodo, ko se prebudi iz sna; cvetice z rosnimi kapljicami v čašicah, škrjančka, ko se prepevaje in žvrgolè vzdiguje v zrak. To so prizori, ki mikajo, pa ostanejo tudi v spominu.

Na prostem se učenci nauče gledati in opazovati; zbudí se jim čút za lepoto. Kmečki otroci ne vedo ceniti lepote, ki jih obdaja. Sredi narave revček »Ne vidi nič, ne sliši nič, — kot bi bil mrtva stvar«, ker jih doma nihče ne uči občudovati te krasote. Vsakdanje stvari, katerih sicer niti ne opazijo, sedaj vpoštevajo, uvažujejo. Ko švigne v potoku brza postrvica mimo njih, zapoje ščinkovček na drevesu, ali ščebetajo siničice na vejah — kako vse drugače sega to v srca in možgane, kakor one nagačene revice v šolski sobi. Tu si ogledajo, kako se vsede dnevni metulj in gosposko dvigne krili navzgor, mračnjaka in ponočnjaka bodo pa zvečer na domačem vrtu sami opazili, da tega ne zna, temveč da jih povezne. Tisoč malenkosti zapazijo in si jih zapomnijo, dočim v šoli ni časa, da bi jih omenili.

Občudovanja vredno je, kako znajo nekateri gospodje kolegi oživljati pouk s tem, da s čudovito natančnostjo oponašajo petje ptičev in druge glasove. A vsakdo tega ne zna, ne more! Tam zunaj jih pa vidijo celo skupino, slišijo celoten koncert. Vsaka stvar jo po svoje zavija, vsi hkrati svirajo — in vendar, koliko soglasje. Nad vsem tem pa vedro nebo, zlato solnčece in lepo zeleno ozadje!

I n r a s t l i n s t v o ! Še podlessek je mičen, zanimiv na travniku, lišaj in mah na drevesu, kaj šele mala vijolica, nedolžna šmarnica, šipek in zimzelen, marjetice in spominčice!

V šoli se zahteva, da ima vsak otrok svoj cvet v rokah, ko ga opisujemo in obravnavamo. Koliko cvetk in cvetov se tem potom zavrže! Na prostem zadostuje raztelesiti enega, druge lahko gledajo na steblo, na veji, grmiču. Tako na travniku, ob potoku, v gozdu.

Drugič nas vodi pot k vaški mlaki. Reğa, reğa, reğa! Kdo se ne spomni tu Fr. Erjavčeve mladosti in radosti ob njegovi mlaki na vrtu. Seveda je tudi dobro, če doma goje nekaj paglavcev, a vse drugače je ob mlaki. Tu se vidijo med močvirnimi rastlinami razne stopnje preobrazovanja. Ta se poganja samo z repkom, oni ima že zadnje nožice; ta že deluje z vsemi štirimi, a oni je še čisto majhna, črna ribica. Mednje se prihuli črni drsavec ter pohrusta tega ali onega paglavčka. Vse nas pa spravi v dobro voljo hrbtnoplovka, ki se nam predstavi plesaje na hrbtu. Povodnega škorpijona brž ujamemo, ker nam dela prevelike vrzeli med žabjo mladino; bo pa doma pomnožil zbirko žuželk. Nam vse prav pride!

Ako otroci večkrat tako-le opazujejo, potem razumejo biologično razmerje in z vse drugačnim užitkom bodo čitali v »Mentorju« zanimivi popis »Prazne hiše« i. dr. Tudi ne bo treba daleč okrog iskati snovi za domače in šolske naloge. Zanimivi dogodki na izprehodu silijo sami pod pero, ker tudi na jezikovnem polju je nujna samotvorba in delo. Zato naj sami izbero snov in naslov naloge.

R u d n i n e opažajo v bližnjem kamenolomu, ali, če ga ni, v strugi vaškega potoka, v grapah itd. Prineso naj v šolo, kar se jim imenitno in lepo zdi. Čestokrat pridejo tem potom prav lepi komadi v šolsko zbirko.

Nič manj važni so kratki, eno- ali dveurni izleti za **n a r a v o s l o v j e**. Obiščejo naj žažo, mlin, kovačnice, tovarne. Opazujejo naj orodje rokodelcev, stroje in razne naprave. Ogledajo naj si apnenico, ko se apno kuha,

kopo v gozdu, ko se oglje žge, — tega šola nikoli ne more dati. Če si ogledajo vsaj prazno kopišče, imajo pravi pojem o velikosti in vsebini kope. Vsaj na šolskem dvorišču ali v bližini naj opazujejo kuretino, lastovice pred nevihto, izpremembe na nebu. Tu naj nižji razred izpozna in določuje strani neba, potem šele v šoli. Kako zanimivo bi bilo, ko bi nas na takem izletu zajela ploha! Koliko gradiva o prenasičenem, zagatnem, soparnem zraku pred — in o očiščenem, svežem po nevihti; o vetrovih, teži in velikosti deževnih kapljic, o smeri, v kateri padajo itd.

Na izprehodu naj odmerijo kilometer. V koliko minutah prehodi kilometer mož, v koliko otroci. Dekameter si naredo dečki sami iz vrvice. Na dvorišču ali šolskem vrtu naj obstopijo ar, nato precenjujejo obširnost dvorišča, vrta, vaškega trga, prostora pred cerkvijo in naj se potem prepričajo, vkoliko so zadeli. S pomočjo palice ali dežnika, zasajenega v zemljo, in njega sence določijo višino vaške cerkvice, zvonika, raznih poslopij itd.

Tudi zemljepisna ura se na prostem dobro izplača. Iz bližnjega holmca naj učenci opazujejo tek potoka, reke in določujejo smer, lego hiš in poslopij, potem naj šele v šoli naredo narisek. Jasni pojmi, trdna podlaga, veselje do predmeta, občudovanje narave, ljubezen do domovine bodo krasen sad takega pouka. Tedaj bodo mali razumeli, kako je to, da njihovi očetje in bratje tako junaško branijo domovino, da umirajo iz ljubezni do tako lepe domovine, do rodne grude!

In zgodovina? Na Dolenjskem, Gorenjskem, Spodnjem Štajerskem, na Notranjskem, Primorskem in v Istri je vse polno krajev, ki so znani iz časov turških vojsk. Tu se otrokom pojasni pojem bojišče in razlike med nekdanj in sedaj, ko se naši junaki morajo skrivati v podzemeljskih jarkih. Staro cerkveno obzidje, tabori so izboren cilj za izlete; z zgodovino se strnejo razni predmeti.

In risanje? Tu velja že zdavnaj geslo: »Riši po naravi! Po predmetih!« Na prostem naj si otrok ogleda hišo, kozolec, cerkev; presoja daljavo, in potem riše v šoli po spominu. Na polju, v gozdu naj mladina nabira liste, cvetke, lovi metulje, hrošče. S tem položi temelj lastni zbirki, ali pomaga množiti šolsko. Učitelj naj sprejme vse, odklanja le popolno nerabne stvari. Poudarja in uvaža naj se domača umetnost, zbirajo stari predmeti narodne noše in hišne oprave, ki se puste v takem stanju, kakršne so, da ohranijo svoj značaj. Shranjujejo naj se v šolskih omarah s steklenimi vrati. Zanimivi komadi naj se kupijo, vestno shranijo, da se šolska zbirka vedno množi. Tu v šolski omari se tudi spravijo in razstavijo najboljše slike učencev in učenk. Poseben oddelek naj nosi napis »Vojna zbirka«. Sem se devljejo razglednice in pisma vojakov, važni izrezki iz časopisov, orožje, strelivo, svetinje, aluminijevi prstani, vlití iz šrapnelovih konic, modeli, zbirke obvez, vtisi hrabrostnih svetinj, železnega križa itd.

Profesor F. L. Rodt iz Komotava na Češkem, najboljši metodik zadnjega desetletja, priporoča v svojih izbornih listih »Zeichenunterrichtsbriefe« opazovanje narave in predmetov doma in v šoli. On vpoštevava vse

mogoče nedostatke: ve za šole brez učil, ve za prenapolnjene razrede v mestu in na kmetih, ve za slabo nadarjene otroke, in zato priporoča v prvi in drugi knjigi svojega izvrstnega dela opetovano opazovanje na prostem. To zbuja samotvorbo in zavest, da otrok kaj zmore. Šola, domača hiša, polje, gozd in travnik naj se opazuje, uporablja. Višek vsega zopet domača umetnost! V pripravi k novi risbi naj učitelj vselej najprvo zbudi zanimanje in potem združi uporabo za življenje. To zasužura uspeh, ker se bo nadaljevalo v domači hiši in tudi v šoli pri drugih predmetih, osobito pri

ročnih delih. Ta predmet je z risanjem v najtesnejši zvezi. Deklice naj sestavljajo okraske za prte in prtice, vzglavnice, zašrinjala itd. To ima vse drugačno vrednost in je ceneje, kakor ono delo, ki se kupi za drag denar narisano in napol izdelano v prodajalni. S tem se podpira lenoba, tlači samostojnost in samotvorba, izgublja samozavest. Deklice, oziroma starši, naj volijo predmet, nato se določijo okraski, ki ne smejo biti v nasprotju z ostalim pohištvom, in pod vodstvom in nadzorstvom učiteljice se napravi narisek.

Vse pa naj preveva vojna! Ta resni, strašni čas naj se izrabi v šoli, da se vsaj malo krijejo nenadomestne izgube v družini in državi. Naj se otroci na srcu narave tako vzgoje, da bodo vredni nasledniki očetov-mučenikov!

Torej na prosto, v naravo!

Šolska molitev.

— a —

V življenjepisih pobožnih oseb se rado poudarja, da je bilo vse njihovo življenje nepretrgana molitev. Kako lepo bi bilo, ko bi se tudi o vsakem katehetu lahko reklo, da so bile vse njegove kateheze v šoli ure molitve. Če se katehet zadovolji s tem, da njegovi učenci katekizem razumejo in si ga vtisnejo v spomin, je ves njegov uspeh v šoli kakor mrtvorojeno dete; telo brez duše. Takim katehezam velja beseda sv. Pavla (2. Kor. 3, 6.): »Littera enim occidit, Spiritus autem vivificat.« Duh pa, ki mora oživljati vso katehezo, mora biti duh pobožnosti. So kateheti, ki znajo narediti zanimivo svojo katehezo z raznimi šalami. Vso uro se razlega po razredu bučen smeh. Drugi vedo otrokom povedati veliko zgodbic in drugih reči, ki jih otroci radi slišijo. Otroci seveda take katehete radi imajo, ne raste pa v njihovih srcih božja ljubezen. Prav ravna le tisti katehet, ki celo uro vliva v dušo in v srce svojih katehumenov duha pobožnosti. Pri njegovi uri se duh in srce učencev povzdiguje k Bogu. Njegov nauk je »Sursum corda!« in razpoloženje njegovih učencev je »Habemus ad Dominum«.

To je ena vrsta šolske molitve. Druga vrsta je pa tisto, kar navadno imenujemo molitev, in o tej hočem povedati nekaj misli.

Molitev pred poukom in po pouku je pri nas ukazana. Kaj naj se moli? Navadno molijo O č e n a š i n Č e š č e n o M a r i j o. Večkrat pa se

moli tudi kaka druga molitvica, n. pr. k Materi božji, k angelu varihu. Jaz mislim, da ni vseeno, kaj se moli. Če pride prosjak, je njegova beseda pri prihodu: »Prosim«, pri odhodu pa: »Bog povrni«. Debelo bi ga gledali, ko bi ob prihodu in odhodu vse kaj drugega govoril. Tako je pač tudi primerno, da se otroci v začetku učne ure obrnejo k Bogu s prošnjo, na koncu pa z zahvalo. Prav primerni sta za začetek in za sklep molitvi v katekizmu: pred poukom, po pouku. Če se pa že ne moli taka posebna molitev, pa naj se moli O č e n a š , ki je primeren in pomemben za začetek in za konec ure.

Ko pišem o tem, mi prihaja na misel, kako ponekod molijo jutranjo in večerno molitev. Sedem poglavitnih grehov in druge vrste grehov, božje in cerkvene zapovedi, sedem sv. zakramentov itd., to jim je m o l i t e v za zjutraj in za zvečer. Seveda je prav, da te formule pogosto ponavljajo, pa to vendar same ob sebi niso molitve. V katekizmu je tako lepa j u t r a n j a in večerna molitev. Če se otrok nauči na pamet, mu bo dobro služila za celo življenje.

Navadno se moli molitev pred poukom, ko otroci pridejo v šolo, in molitev po pouku, preden odidejo domov. Spodobi se pa, da se za katehetično uro moli še posebej v začetku in na koncu, ker mora ta ura biti otroku posebno sveta.

Bolj važno je vprašanje, kako naj se moli. Bil je pobožen, svet duhovni gospod, ki je imel pa tudi svoje posebnosti, kakor noben svetnik in noben grešnik ni brez njih. Gospodinja Jerica ga je pogosto svojim »študentom« stavila za zgled. Ko so prav nerodno molili, jim je rekla: »Tako morate moliti, kakor gospod župnik.« Drugi večer so pa dečki tako-le začeli moliti: »Četa, Sina, svetga Dúha. Amén.« In pri molitvi Č e š č e n a M a r i j a so s posebnim veseljem poudarjali: »... blaženám, blažen sad...«

To je bila deška hudomušnost. Toda ta način molitve — Nemeec ji pravi »verstümmelt« — ni redek. Kako čudne reči se slišijo tu in tam pri šolski molitvi! To dela naglica, s katero se opravljajo molitve.

Če hočeš otroke navaditi, da bodo prav molili, moraš gledati pri molitvi na pravi tempo. Pri najmanjših je treba še prav posebno počasi moliti, da se njihov jezik prilagodi besedam; mladi jezik je še trd in okoren. Pri večjih učencih se moli hitreje, pa ne prehitro. Pri teh se med molitvijo delajo pavze. V katekizmu jih je pri Očenašu in Češčeni Mariji malo preveč, in bi se jih lahko pol izpustilo, toda brez pavz skupna molitev ni lepa. Sv. Cerkev je take pavze vpeljala v psalme.

Zelo napačno je, če se kratke besedice izpuščajo ali pridevajo. Rabi naj se d o b e s e d n o od Cerkve potrjeno besedilo.

Kakor sploh skupne molitve, naj bo tudi šolska vsa v i s t e m g l a s u , b r e z p a d a n j a .

Vrši naj se pa molitev tako-le:

Katehet stoji med molitvijo na podiju; obrnjen proti učencem. Nekateri katehetje se postavijo zad za učence, drugi se na podiju obrnejo proti križu in imajo učence za seboj, tretji stopijo na stran in gledajo od strani proti križu, pa jim je pogled mogoč tudi na učence. Vse te pozicije imajo

nekaj zase. Vendar je najbolje to, kar smo najprvo rekli, da mora imeti katehet svoje učence in vse njihove kretnje pred očmi, učenci pa morajo videti, kako on moli. Tudi ni prav, če med molitvijo povese oči, ampak mora paziti, če je v razredu vse prav.

Katehet reče: »Molimo!« Pri tej besedi se zravna, kakor vojak pri besedi »habtacht«, in sklene roke. Isto store učenci, in križ se ne naredi prej, dokler niso vsi sklenili rok. Če se to ne izvrši strogo na komando, je vse zmešano: eni otroci se križajo, drugi si popravljajo obleko, zopet drugi imajo opraviti med molitvijo s knjigami, pa je pravi babelski nered. Redno naj se dela mali križ. To je stara slovenska navada. Čehi imajo tudi mali križ. Vsi drugi Slovani delajo veliki križ, seveda večina po grškem obredu. Večji učenci morajo znati narediti tudi veliki križ in ga lahko delajo včasih za vajo pri skupni šolski molitvi. Nikakor pa bi ne bilo prav, če bi se pri šolski molitvi prekrizavali eni na ta, drugi na drugi način. S križem imajo katehetje sploh velik križ. Mali križ postane kmalu tako majhen, da ne ostane od njega več kakor tri pike: veliki križ se pa pretvori še v grdo spako. Katehetu bodi skrb, da bodo otroci križ počasi delali in pravilno. Prav nič ne bo odveč, če pogleda od časa do časa malo v Erkerja, ker tudi katehetov križ ni vselej tak, kakršen bi moral biti. Katehet pravi: »Levo roko na prsi!«, Erker pa uči: »Infra pectus.«

Med molitvijo se učenci radi naslanjajo in okoli gledajo, kar se mora zabraniti. V vrsti naj stoje, roke naj imajo sklenjene in oči povešene. Nekateri hočejo, naj bi učenci pri molitvi gledali na križ, kar pa ne utegne biti posebno priporočljivo. Križ ni vselej na takem mestu, da bi lahko uprli vanj svoje oči, in odprte oči bi otroku uhajale na vse strani.

Nekateri razredi pri molitvi kar kričijo: eden hoče drugega prevpiti. Katehet naj učence opomni, da je to nedostojno.

Na koncu molitve je zopet težava s križem. Učencem se strašno mudi, segajo po knjigah, hite iz klopi itd. Čim večji so učenci in zlasti učenke, tem večja je težava. Toda energičen katehet bo tudi tu vpeljal in vzdržal disciplino.

Včasih morajo otroci naštevati med poukom božje, cerkvene zapovedi in podobne reči. Pri tem v nekaterih šolah drže roke sklenjene. Vendar je bolje, če pri takih naštevanjih ne sklepajo rok.

Neki katehet je imel navado, da je kar sredi ure molil s svojimi učenkami — bile so že večje — litanije, rožni venec in druge daljše molitve. Kadar učenke niso hotele biti vprašane, so se s pobožnimi obrazi obrnile do kateheta pa so rekle: »Oh, gospod katehet, ali ne bomo danes nič molili?« Pa so molili, in ura je hitro minila. Katehet si je mislil ves vesel: »Glejte jih, kako so pobožne!« Učenke so pa pravile: »Danes smo pa zopet potegnile gospoda kateheta.« Katehet ima premalo ur na razpolago, da bi jih smel porabiti za take pobožnosti. Kaka kratka molitvica ali lepa pesmica bi bila med katehezo na svojem mestu, če po svoji vsebini spada k tvarini, ki jo katehet razlaga.

To je nekaj misli o šolski molitvi. Te misli pa niso nespremenljive dogme. Brez dvoma se bo našel kdo, ki bo tem mislim še kaj dostavil ali

kaj boljšega nasvetoval. Storimo vse, kar je v naši moči, da bo naša mladina lepo molila.

Kateheta mora glede šolske molitve podpirati razredni učitelj, ker je ta molitev ukazana tudi od države. Neki okrajni šolski nadzornik (lajik) je svoj čas veliko storil, da se je v šolah, ki so bile v njegovem delokrogu, lepo molilo. To je vse hvale vredno, pa izpolnil je le svojo dolžnost.

Pastorka naših šol.

M. Štupca.

Brez dolgega uvoda predstavim zlasti vsem učiteljicam pastorko naših šol — pouk v ženskih ročnih delih. Zakaj pastorka? Merodajni faktorji je nič ne cenijo ali celo pravijo, da je odveč, krajni šolski sveti tega predmeta ne podpirajo, starši se v mnogih slučajih nanj hudujejo, učiteljicam je največje breme, ki je tem težje, ker ima polno ovir. »To je le zabava, le igrača, to je predmet za mestne otroke, ne za kmečke šole,« »ženska ročna dela so kriva, da kmečka dekleta ne marajo več preprostega domačega dela ter silijo v mesta,« — taka in slična očitanja sem sama slišala iz ust merodajnih oseb in leta in leta sem se trudila brez priznanja, kljub oviram, navzlic odločnemu odporu —, a bila tudi sama nezadovoljna. — Razmišljevala sem pa tudi, kje je vzrok temu nasprotovanju: ali je zapostavljanje morda le opravičeno, ali bi se dalo vendar kaj storiti za ubogo pastorko, za pouk v ženskih ročnih delih.

Dve desetletji sta minili; prišla je vojska. Kakor je čas vojske razjasnil marsikatero pojme, tako tudi sodbo o vrednosti ženskih ročnih del.

Žalibog nimam na razpolago pregleda, koliko komadov so napletle in našivale učiteljice z učenkami le na Kranjskem, potem pa sploh po slovenskih pokrajinah. Dvoje pa vem: prvič, da je bilo število otroških izdelkov ogromno; drugič, da je vojaška uprava prav tako kakor moštvo bolj cenilo izdelke pridnih dek, nego vse tvorniško blago, in to zopet z dvojno motivacijo, ker je ročno delo bolj gorko in bolj trpežno.

Tudi podrobnosti, ki smo jih izvedeli o pripravljanju dekliških izdelkov, so zanimivo poučne. Iz Belokrajine mi je mlada učiteljica povedala to-le: »Pri nas je zmanjkalo volne in pavole; kar je bilo na razpolago, je bilo pa silno drago. Zato smo strigli ovce, prali volno, same predle, potem pa pletle vse noči.« — Kdo je predel? Učiteljica. — Kje se je naučila? Pri starih kmeticah. — In kakor je storila učiteljica, tako tudi dekleta. Vojska — bolj ljubezen do zvestih junakov jih je nagnila, da so segle skupno po oni lepi panogi ženskega ročnega dela, ki žal izumira ter ni uvedena po naših učiteljskih in šolah.

Kmalu potem, ko sem slišala o lepem delovanju te mlade učiteljice, pridem na Brezje. Pred cerkvijo srečam malo ženico. Po obleki spoznam begunko s Primorskega. Poln predpasnik ima nastrižene ovčje volne, v roki pa škarje, kakor jih potrebujejo za striženje ovac.

Nekam vesela, ponosna, zadovoljna se mi zdi; moram jo ogovoriti.

»Mati, kaj boste s to-le volno?« »Oprala jo bom, potem predla; nisem mati, le dekle sem. Pribežala sem z Goriškega k Mariji Pomagaj; nikogar nimam, ničesar nimam. Drugi begunci brez premoženja so morali v begunska taborišča, mene pa gospodinje od tod ne puste, ker znam presti. Vseokoli so me nagovorile, da jim bom postrigla ovce, potem pa predla volno. Tako srečna sem tu v bližini Matere božje.« — Veliko sem se naučila iz teh besed. Izvedela sem še, da je temu pridnemu dekletu že nad 60 let, a videti je bila kakih 40. Spomnila sem se nehoté prizora izza preteklih let na hrvaškem Primorskem. Šli smo v Selcih skozi vas. Na pragu so sedele žene, starke in sinahe ali hčere. Starke so imele vretenca v roki in predle ovčjo volno, mlade pa so imele moderni »Häkelgarn« in kvačko ter kvačkale vzorce, kakor jih nahajaš po vseh šolah od Hamburga, Berolina, Dunaja, Gradca do Ljubljane in Trsta. »Ti ljuba kultura, ki jo širi naša moderna šola, ne oziraje se ne na krajevne, ne na stanovske razlike prebivalstva; kako si omejena, nepraktična, škodljiva!« — Ko pa pridem do cerkve, srečam ljubko 10 letno dekletce v beloplatneni obleki, vso našito z rdečimi križci v narodnem motivu.

»Od kod si, ljubo dete, in kdo ti je našil to oblekco?« je vprašam. »Stara mama v Zagrebu,« mi začudeno odgovori mlada Hrvatica.

»Stare mame, stare mame, te bi morale biti naše učiteljice v ženskih ročnih delih, pa bi bilo marsikaj drugače,« si mislim, grem domov in prihodnje leto so tudi moje učenke izdelovale predpasnike in platnene oblekce z našitimi narodnimi motivi v križcih, kakor jih nahajamo na jugoslovanski narodni noši.

Letošnje počitnice pa so me vodile v bogato kmečko hišo na slovenskem štajerskem. Zanimala sem se za dotično hišo, ker sem slišala, kako blagostanje je tam doma. Rada bi vedela za vzroke, rada spoznala gospodinjo. Gospodar je bil že v vojski, otroci pa na trati pred hišo. Vstopim in se začudim. Postelje pregrnjene prek in prek s tankimi rjuhami iz najlepše domače preje.

Seveda vprašam, kje je bilo to izdelano. »Sama sem napredla deset takih rjuh zadnjo zimo pred poroko, mati so mi pa dali še dve, ki sta pa še lepši, ker znajo mati mnogo lepše presti; te imamo, če pridejo obhajati.« — »Kje se je to tkalo?« — »V mariborski kaznilnici.« — »Ali še predete?« — »Vsako leto ne, ker imamo še celo skrinjo platna naprej; moj mož je šel na vojsko s hodno srajco; saj druge še obleče ne, kakor tako, ki so jo spredli mati ali jaz. Pravi, da se ne prime kože, kadar se poti; pa lažje se tudi opere, nego kupljena. Naši otroci imajo vsi hodnično perilo, in rjuhe imamo tudi le domačega izdelka, saj drugo nič ne drži.« — »Koliko časa ste predla za deset rjuh?« se zanimljam dalje. »Decembra, januarja, februarja, seve ves dan, včasih še pozno v noč, pa mi ni žal. Imam te rjuhe za vse življenje, če mi Bog dá tudi dolgo živeti.« — S kakim ponosom je to govorila vrla kmetica! — Šla sem potem k stari materi. Njena postelj je bila še bolj belo pogrnjena, ker je bilo platno starejše in tudi lepše.

Ni mi šlo iz misli, kar sem videla in slišala. Povpraševala sem, kako

je drugod. Merodajne in verodostojne osebe so mi povedale, kako v pre-mnogih bogatih kmečkih domovih leže bolniki na goli slami ali imajo pokrite kake cunje ali stare obleke črez. Le pod glavo je lep zglavnik s širokim kvačkanim vstavkom. (!)

Zvedela sem tudi, kako lenarijo dekleta o zimskem času po kmet-skih domovih, dekleta pa postavajo; — le čipke, čipke bi delale za pod-krila, za vrat, za rokave; kakor hitro pa se zmračí, postopajo, hodijo po napačnih potih, ali se kar polenijo ter gredo k počitku.

Ali bi tu ne mogla pomagati šola? Da, šola v prvi vrsti. Pouk v ženskih ročnih delih bi se moral urediti po potrebah našega ljudstva. Učiteljice bi morale biti izvežbane v preji; učenke bi se morale učiti le malo kvačkanja, pač pa pletenja, šivanja, preje (prédenja) in znamkanja; po znamkanju bi se učile, kako se v starih domačih motivih okraši domača obleka, domače perilo. Tudi statve bi ne smele izginiti iz naših občin ter biti le v muzejih na ogled. Vsaka občina bi morala skrbeti za izurje-nega tkalca, da pridemo zopet do domačih pridelkov. Dokler se to ne godi potom šole oziroma učiteljšič, bi bila čast za vsako učiteljico, ki bi porabila mudečo se priliko ter se pri kaki stari kmetici priučila prédenja. Mene je posebno veselilo, ko me je učila dobra mati mojega učenca, kako se prede; začetkom je bilo težavno, a šlo je.

Mnogo čitamo, kako posečajo v nemških krajih dečki takozvani »Handfertigkeitunterricht«; ali bi ne bilo primerno, da se tuptam tudi naši fantki priuče tkanju in izdelovanju vretenc, motovil in kolovratov? — Vsako ni za vse, a za mnoge kraje, zlasti na Slovenskem, bi res kazalo, da se zopet uvede domače izdelovanje lanu in platna, ki je bilo že vir blagostanja in časti za stare Slovane.

Učitelji in učiteljice, ki bi hotele tu zastaviti svoje sile, bi si s tem pridobile veliko zaslug. Dokler se ne uvede to delo v šoli, se lahko opravlja v ožjem krogu, v društvih itd. Potem bi o svojih izkušnjah poro-čale pri shodih »Slomškove zveze« ali v »Slov. Učitelju«, in v kratkih letih bi prišli do zaželjenega cilja.

Naj bi še katera koleginja poročala o svojih nazorih in izkustvih v ženskem ročnem delu!

Naš podpredsednik.

(Rudolf Pečjak, Lir. 27, III. komp., vojna pošta 53.)

Tako čuječe in zvesto se nas drži; vedno je tu in vedno prihaja, vedno je ista in vedno nova . . . Tisti dan je kanila zopet s krvavo solzo v srce, zbolelo me je tako čudno, kakor boli le srce otroka, ki je še mehko, nedolžno, pravično: Moj dobri profesor Izidor Modic je padel. Pravijo, da otrok najbolje pozna svojega očeta — učenec najbolje svojega učitelja. Dobro in hudo občuti; ne ve, kako in zakaj, ne razmišlja in ne presoja; tu je le dobro ali hudo, ki pride k srcu naravnost iz srca. Zato je njegova sodba včasih v takem nasprotju s svetom: je čista, nesebična.

Zato sem se namenil, da napišem tu nekrolog, ko ga že jutrišnja krogla lahko napiše meni — krvavega.

Vzbujal sem spomine in iskal izrazov svojim mislim. Toda namesto besedi sem zrl pred sabo le slike, in pri vsaki je otroško-preprosto čustvo zaklicalo v srcu te in samo te besede: bil si dober!

Oj, ti veliki svet, ki presojaš vse s svojega visokega stališča, ali veš, kaj izrazi srce otroka in učenca s temi preprostimi besedami! Ti ne moreš tega nikoli...

Bil si dober! S temi besedami je začelo pisati srce nekrolog, ga končalo in povedalo vse.

Mrtev si, toda srce tega noče verjeti, vedno in vedno te hoče videti živega: v šoli, prijatelja med prijatelji — vsem enakega. Srce te hoče še videti.

Pred leti!... »Vojska bo!« je zavelo med nami kakor krvava slutnja. Mi vsi — vsa domovina bo šla — vsa domovina! Pred Tvojo hišo! Vse je zbrano: učenci, učenke s šopki — s srci! Na oknu bleda žena z otrokom v naročju, zraven nje — Ti. Sama bol. Izročili smo ti šopke — naša srca Te bodo spremljala. Toda besede so se vsem ustavile, in še se dobro spominjam: Vsi smo jokali, vsi brez razlike. Ljubezen do Tebe — značaja nas je združila, ljubezen do moža trdnih krščanskih načel, ki si vselej in vsakomur neomahljivo kazal svoje versko prepričanje.

Bil si naš podpredsednik, bil si nam tovariš. Dober učitelj — dober tovariš! — Imeli smo abiturientski sestanek. Lahkih korakov si priskakal po stopnicah.

»Tudi vi?« sem se začudil.

»Seveda; moram pozdraviti svoje fante,« in stisnil si mi roko.

In pozneje sem se srečal s Tabo na mnogih naših zborovanjih; a ne samo na velikih in javnih, kjer se žanje slava in čast, veliko bolj na onih majhnih, kjer je doma delo, nauk in požrtvovalnost.

Kerak si odločno nameril k nam; bil si naš in hotel si biti še bolj naš. Že smo čutili Tvojo setev: dati si nam hotel inteligentnih in vernih fantov. Čutili smo to na pripravnici, kjer si bil učitelj; čutili v društvih, kjer si bil vsem veren tovariš. Tvoje delo je bilo obsežno, Tvoja setev plodonosna, in veselili smo se nate.

Nisi želel slave, želel si dela, in zato si stopil k nam, kjer je bila potreba največja in kjer se slave žanje tako bore malo.

Živi so še spomini, žive, polne življenja in dela so slike, toda sredi njih je zadnja krvava.

Vse zastoj?! Ne, smrt Te je naredila še večjega in napisala na Tvoj blede obraz oporoko, ki je kakor obsodba nas samih: — Bratje, na delo s podvojenimi močmi — delajte plemenito!

Izkušnja uči.

(Donesek k poglavju o disciplini.)

Ivan Stegovec.

Prvi pogoj za napredek v ljudski, pa tudi v vsaki drugi šoli je, da učitelj vzdrži ter ohrani red in disciplino, in sicer k o l i k o r m o g o č e z l a h k o t o. Pri večjih in izkušenih učiteljih pomaga dostikrat že en sam resen pogled in takoj je v celem razredu najlepši red in mir. S tako disciplino je možno poučevati popolnoma nemoteno. V nižjih razredih zado- stuje, da nagajive in poredne učence postaviš pred šolske klopi, da stoje za kazni. Le izjemoma in v težjih slučajih se ti učenci pridrže po pouku v šoli. Seveda, čim večji in čim starejši so učenci, tem resnejše in previdnejše je treba z njimi ravnati. V višjih razredih naj kaznuje učitelj nagajive in nemirne učence s tem, da jih osami. Vsakega postavi pred klopi, oziroma k tabli, kjer ga kratko, a resno posvari pred vsemi učenci. V slučaju, da ne bi to zaleгло, naj učitelj učenca pridrži po pouku v šoli, kjer naj bo priprt toliko časa, dokler sam ne obljubi, da se poboljša. Če bi pa pri katerem izredno porednem učencu, ki krši disciplino cele šole, ne pomagal noben izmed doslej navedenih pripomočkov, tedaj bi kazalo poklicati ka- terega izmed njegovih domačih, ali pa se mora nepoboljšljivi nepokornež začasno odstraniti iz razreda. Učitelj naj ga spravi v kak drug razred, ki ima istodobno pouk. Nikakor pa naj tega ne stori sam, marveč naj mu pri tem pomagajo dobri učenci. Izkušnja me je poučila, da se stvar prav dobro obnese, zato pa sem sklenil, da podam tudi cenj. tovarišem in tovarišicam uspeh svojega izkustva:

Pokličiči najprej enega izmed najboljših učencev k tabli, kjer bo vestno pazil in tistega, ki bi količkaj kalil mir med učiteljevo odsotnostjo, napisal na šolsko tablo, da prejme potem tudi primerno plačilo. Sedaj ukaže učitelj dvema boljšima učencema, naj peljeta za kazni določenega učenca v drug razred. Tja gre tudi učitelj, ki pove svojemu tovarišu, zakaj je učenec kaznovan. Nato posvarita poredneža oba učitelja prav resno pred vsemi šolarji. Tako pustiš kaznovanega učenca četrť ali pol ure. Nato pošlje učitelj zopet enega izmed učencev z naročilom, naj kaznjena zopet pri- pelje v pristojni razred, kjer sledi dalje pouku. Tako kaznovani učenec nima v bodoče več poguma, da bi delal še dalje nemir ter postane pozneje pokoren, ubogljiv in priden. Pripomniti moram še, da ne sme učitelj nikoli sam peljati učenca v drugi razred, ampak morajo storiti to učenci sami. Učitelj jim samo ukaže. T o j e j e d r o t e k a z e n s k e i z v r š i t v e.¹

V vsakdanji šoli se pač pripeti redkokdaj, da bi moral uporabljati ljudskošolski učitelj to sredstvo. V poštev pride ta kazni skoraj samo v ponavljalni šoli na dvo- ali večrazrednih ljudskih šolah, kjer se nabere obiskovalcev ponavljalne šole za cel razred. Na tem mestu doseže vsak učitelj in vsaka učiteljica, ki uporablja to metodo, prav z lahkoto dobro

¹ Mladi gospod, ki nam je postregel s tem naslovom, je prišel po lastni izkušnji do tega, kar priporoča takozvani ameriški sistem o samovladanju v šoli. Pri bolj odraslih učencih se ta stvar gotovo obnese. (Op. ured.)

disciplino. Na enorazrednicah je pa ponavljalnih učencev navadno malo, zato je tukaj vzdrževanje reda v šoli olajšano.

Marsikdo bi rekel, da zgornji način kazni ni umesten, ker se moti pouk naenkrat v dveh razredih. Pomisliti je treba pri tem, da traja to prekinjenje pouka le nekaj trenutkov, kar se lahko nadomesti s prikrajšanjem odmora; pridobitev je pa v tem, da se uporablja to sredstvo le prvi dve ali tri ure v začetku šolskega leta. Pozneje se učenci ponavljalne šole tako privadijo na šolski red, da je treba le še redkokdaj katerega kaznovati.

Učenec, ki ga premestiš iz enega v drug razred, tisti čas ni mogel biti navzoč pri pouku. Ako se je to zgodilo med pisanjem, ga pridržiš ob koncu pouka toliko časa, da spiše šolsko vajo. Če si ga kaznoval med čitanjem, tedaj ga smeš tudi pridržati po šoli v razredu, kjer se naj nauči, kar je zamudil po lastni krivdi.

Otrok ob času nevihte.

V. švigelj.

Pri Kl. M. Dvořaku je dijaški večer. Prostrana soba je do zadnjega kotička zasedena. Mladi gojenci se zalačajo s kruhom in sadjem, vmes se pa živahno in veselo pogovarjajo. Za izpremembo čitajo tudi kako poučljivo knjigo. Z mojstrsko spretnostjo dá svetnik branju in pogovoru vedno iznova vzpodbudno smer. — Medtem se pa zbirajo nad mestom črni, težki oblaki; — napravilja se za nevihto. Toda vesela mladina vsega tega ne zapazi. Zdaj nenadoma: svetel blisk, tresk! Stene se stresejo . . . Strah odseva vsem iz mladih oči. Dvořak edini ostane miren kakor poprej in govori: »Kakor blisk pride od solnčnega vzhoda in se posveti do zahoda, tako bo tudi prihod Sinu človekovega!« (Mat. 24, 27.) Tako govori svečano, kakor je nekoč Odrešenik govoril svojim učencem o sodbi, in razjasnjuje: »To se zgodi ob naši smrtni uri. Tedaj vidi duša vse svoje življenje s hitrostjo bliska. Toda dobro me razumite! Tista luč bo vsa drugačna od te, ki jo zdaj vidimo: tista luč je luč večnosti.« (P. H. Bihlmeyer O. S. B.: Wahre Gottsucher, p. 24.)

Zares! Še trdno, možato srce se zgane ob času nevihte, pa se mlado, sveta nevajeno, revno srce otrokovo ne bi! Ni čuda, če kriči, vpije, se joka, beži k materi, k očetu, da bi tu našel zavetje, tolažbo v svojem strahu. In tedaj je otrok ves srečen, če ima ob taki priliki dobrega, razumnega, hladnokrvnega vzgojitelja. Prav pogosto se pa zgodi, da vzgojitelji ob takih prilikah vse pokvarijo, otrok pa trpi zaradi tega vse življenje.

Nevihta otroku stavi marsikaj pred oči, česar do zdaj morda niti vedel ni, ali se vsaj ni zavedal. Od kosčka kruha do zadnje niti svoje obleke prejema od svojih staršev. Lačen je, gre k materi. Pobije se, gre k materi. Otroci so ga zmerjali, topli in se iz njega norčevali; materi vse potoži. Mati mu vse olajša in slajša. Pa pride nevihta; — ta mu pokaže življenje v vsej svoji resnosti. Poprej je mislil, da je on sam odvisen, zdaj vidi tudi

starše! Človek je kakor na veji, kakor list v jeseni, ko se veter ž njim igra. To zdaj otrok čuti, takorekoč tiplje. Nadalje ga plaši črno nebo, a teme se on tako boji! Temo razsvetljuje blisk za bliskom; otrok postane ves plašen, skrb mu leže na srce, oči se zasolze, zato hiti k vzgojitelju.

Že itak ves prestrašen, dobi sedaj za »tolažbo« od staršev, vzgojiteljev še stroge opomine. »Ali slišiš, kako se Bog krega? Viš, poreden si bil, pa hudoben; ubogal nisi, zdaj se pa Bog krega!« Že zopet! — »Priden bi bil, pa ne bi bil Bog tako hud! Ali čuješ, ali vidiš?« O sancta simplicitas! Otroka je treba vendar pomiriti, ne pa strašiti! Vzgojitelj je sam nemiren, sam ne ve, kaj bi, zdaj pa otroku še poveča strah! I, zaradi takih prestopkov, kakršne imajo otroci navadno na vesti, pa bi Bog vse elementarne sile razljutil in ubogega otroka kaznoval!

Še hujše pa je, če vzgojitelj začne godrnjati zoper Boga, zoper njegovo sveto voljo, zoper božjo previdnost. Kako ne bi otroško srce otopelo za ljubezen božjo ob takem govorjenju!

Z nevihto se usuje včasih tudi toča! »Copernice ali pa farji, kdo drugi pa,« pravijo starši, »so tega krivi!« — Včasih se roditelj celo izpozabi, da začne kleti Boga, vreme, strelo, blisk in grom! Vtisi ob takih prilikah se silno globoko zajedo v nedolžno srce otrokovo. Caveant ergo consules...!

Pripoveduje se o Goetheju, da si kot šestleten otrok nikakor ni mogel razvezljati, kako bi bil Bog še dober, usmiljen oče, ko dobre in hudobne tako strašno kaznuje. Vzrok temu je dala novica, da je lizbonski potres uničil 60.000 ljudem življenje. Kmalu nato pa je doživel strašno nevihto, ki je vsa okna pobila, pohoštvo pokvarila, uničila dragocene knjige, ki je pa tudi zapustila žalostne sledi (dvome!) v njegovi mladi duši. Sam ni imel nikjer prave zaslombe. Služinčad je otroke pobrala, hitela na hodnik, se vrgla na kolena in vpila in kričala, da bi »razljučeno božanstvo« potolažila. (K. Röttger, Kind und Gottesidee, Berlin 1908, W. 30. moderner päd. und psychol. Verlag, p. 110.)

Hebbel (l. c. p. 105) pripoveduje nasprotno sledeče: V neki strašni nevihti je strela udarila v bližino naše hiše. Vse svetlo! Dekla, ravno tako prestrašena kakor najmanjši otrok, kriče zavpije: »Ljubi Bog je hud!« In ko se je zopet stemnilo, je »pedagoško« odločila: »Vsi skupaj ste za nič!« »Ta beseda,« pravi Hebbel, »ki je prišla iz tako zopernih ust, je name napravila globok vtis; prisilila me je, da sem pogled obrnil čez sebe in čez vse, kar me je obdajalo. In mi je užgala versko iskro. Spoznal sem Gospoda vseh gospodov; njegovi jezni služabniki, grom in blisk, toča in vihar, so mu vrata mojega srca na stežaj odprli, in prišel je vanj v svojem polnem veličanstvu.«

Vzgojitelj tedaj naj nikar ne izgubi »glave.« Bodi samozavesten ob taki kritični uri! Pokaži, da te vsaka stvar ne oplasi! Z mirnostjo boš najhitreje ublažil prestrašenega otroka! Gotovo, če premislimo poganski svet in njegovo naziranje in prepričanje o nevihti, nas mora biti sram, kako da smo tako nekam boječi ob času nevihte. Jupiter tonans — ali pa njegov bratec Zeus, nam je znan. Kakšne boje mu pripisujejo: gigantsko borenje s Kronom in potem še z orjaškim Tyfonom. Deset let je bil boj s Kronom.

Pridejo grozni Kiklopi na pomoč, in v rezervi stoje še strašni orjaki Hekatonheiri. Strela na strelo, grom na grom, skala za skalo — celih deset let! Soška novemberska bitka je le dih, misel one Kronove bitke! Zdi se, da se nebesa majejo, da je zemlja v razsulu, da se Had pretresa tako globoko, kakor so nebesa nad zemljo visoko. Ta strašni Zeus s takimi zavezniki, ta imperijalistični Jupiter nima kljub temu, da je tako grozan, tako strašan (njegova glava, lasje!) pri starih narodih nikake grozote! »Pater« je — naš Oče! Bog bliska in groma je, to je res, pa je tudi bog vsega prava, poštenja, pravice, usmiljenja, družinske sreče, gostoljubnosti. Hore so hčerke njegove. Muze njegovi otroci. Zlata Palada Athene je njegov ljubljeni otrok, a njegova žena Hera je vzor vseh grških žena. Zares, Grki so sami sebe prekosili.

Pa pojdemo k starim Irancem! Tu bog luči, svetlobe, jasnega neba, tam bog teme, oblakov, groma, bliska, nereda, greha! Tu Ormuzd — tam Ariman! In vendar je Zoroaster učil svoje učence, da naj preganjajo boga Arimana, kjerkoli, kakorkoli le morejo. Pa kako? S kričanjem? S kletvico? O tega ne! Ormuzdov služabnik nikdar ne bo jezen zaradi nevihte, nikdar se ne sme izpozabiti, da bi kaj huđeega storil, ampak vzame naj lepa, gladka drva, ogenj naj si zakuri, moli naj, pobožne besede naj izgovarja, dobra dela naj izvršuje, da tako pripomore Ormuzdu do zmage nad Arimanom.

Pod Himalajo so stari Indi častili »Civa«, ki je bil bog smrti, bliska, groma, strele, in zato tudi bog vsega razpada. Slikali in upodabljali so ga z velikimi zobmi, s tremi očesi in z verigo okrog vratu, na kateri so bile nanizane same mrtvaške glave! Torej pravcati »bavbav« za pogansko dušo! A vendar so ga častili tudi kot boga rodovitnega dežja, sadežev, setve in žetve — vsega napredka. Boga Agni, ki se je menda spuščal s pomočjo bliska na zemljo, so Indi zvali »najusmiljenejšega boga«. Ravnotako so tudi častili boga Indra, četudi je imel v rokah silne strele. Saj jim je preskrboval toli potrebne vode, potoke in reke izpeljal iz gora!

Najdalje v tej stvari so menda šli stari Etruski. Imeli so takoimeno-vane »fulguratores« (opazovalce bliska), ki so imeli nalogo, bogu bliska in groma dajati zadoščenje in zvedeti, kakšni so božji naklepi o njihovi bodočnosti. Blisk jim je bil eno najgotovejših znamenj v tem oziru. Kamor je strela udarila, na tisti kraj so se podali fulguratori, ga posvetili, darovali nežno jagnje, ves prostor končno zazidali. Malo več hladnokrvnosti so pač imeli ti ljudje kakor pa marsikateri moderni vzgojitelj. Ostani sam miren, trden ko hrast, pa se bo tudi otrok pomiril. (Dalje.)

Katehetsko gibanje.

Sestanek katehetov dne 12. januarja 1916. Zadnja razprava o spovednih in obhajilnih podobicah je povzročila nekoliko odmeva. Č. g. M. Tavčar, kaplan v Selcih, nam je poslal naslednji dopis, ki ga je družtveni tajnik pri sestanku prečital:

K debati o spovedni in obhajilni podobici se želim tudi jaz vrniti. Popolnoma se strinjam z obsodbo formularja »Spoved«. K izdajanju podobice pripomnim sledeče: Pri obravnavanju, ali naj se izda spovedna in obhajilna podobica z navodilom ali ne, bo pač najodločilnejše vprašanje, ali je za zgodnje in pogostno prejemanje sv. zakramentov to koristno ali morda celo potrebno? Moja misel je: če ne nujno potrebno, zelo koristno je gotovo. Pa zakaj? Brez dvoma je veliko, zlasti starejših gospodov, ki še vedno mučijo svoje malčke z daljšo formulo kesanja, nazadnje pa obupajo nad »zabitostjo« in »omejenostjo« svojih prvoletnikov — in pristop k sv. zakramentu je za eno leto odgoden. Škoda! Izdatno se temu odpore z lepo podobico, ki bi imela zadej natisnjeno kratko formulo kesanja, najbolje brez vseh drugih prituklin. Otrok je vesel podobice, mati pa ima formular, kako naj otroka nauči. Tudi gospodje bodo rajši naročali podobice, kot pa razne »fliegende Blätter«. Tako bo krajša formula kesanja, ki — nota bene — ni le cerkveno potrjena, ampak že nad dve leti avtoritativno določena, da »naj se rabi povsod« (»Škof. List« 1913, št. 12, str. 159), marsikje zmanjšala zapreke za zgodnji prejem sv. zakramentov. — Pripomnim, da se stvar s spovedno podobico na selških šolah že par let sem z uspehom prakticira. K formularju, ki ga prilagam — od ordinarijata je potrjen — omenim, da so vrhne besede: »Prosim sv. blagoslova... Moja zadnja spoved je bila...« tiskane bolj v pouk odraslim; otroci dobe navodilo v šoli. Toliko torej o spovedni podobici.

Potrebna je zlasti za vpeljavo krajše formule kesanja.

Še bolj potrebna kot spovedna se mi pa zdi obhajilna podobica s kratko, otrokom sedmega in osmega leta primerno pripravo in zahvalo. Težko je le, določiti formular. Če že mora vse, kar otrok moli, biti v »Šolskem molitveniku«, bi bilo za pripravo morda res primerno prav prikrojeno »Duhovno obhajilo«. Za zahvalo pa bi bile še najbolj primerne kar prve vrstice vsakega izmed štirih delov v »Molitve po sv. obhajilu«. Zahvala bi se torej glasila takole:

»Bodi tisočkrat pozdravljen v mojem srcu, ljubi Jezus! Odkod meni ta neizrekljiva sreča, da si prišel k meni, ti, moj Gospod in moj Bog!

Kaj bom povrnil Gospodu za vse, kar mi je dal? — Sprejmi moje srce, o Jezus. — Vse moje življenje naj bo tebi posvečeno.

O Jezus, ostani vedno v mojem srcu s svojo milostjo. Ne dopusti, da bi se kdaj ločil od tebe.

Moj Zveličar, jaz sem siromak, ti pa si vsemogočen Gospod nebes in zemlje. Vsem, ki te zaupno prosijo, lahko in rad pomagaš. Ozri se danes usmiljen na vse moje težave in potrebe ter mi pomagaj.«

Priprava in zahvala bi tako obsegala 33 vrstic po tisku »Šolsk. molitvenika«, ali eno stran in pol. — Ni veliko, pa za prvoobhajance skoro preveč, ozir. pretežno za razum in spomin. Moje skromno mnenje je, naj se priredi priprava in zahvala v obliki kratke, ljubke pesmice; morda vsaka iz štirih štirivrstnih kitic. Saj tudi mi radi molimo in hymnis et canticis. (Adoro te devote..., Cor Jesu, cor purissimum... in druge.) Taka pesmica bo ostala otroku v spominu vse življenje, podobno kot ona: »Sveti angel, varih moj...«. Potem bo tudi brez molitvenika in v slabo razsvetljeni cerkvi imel vsak lepo dispozicijo za pripravo in zahvalo pri prejemu sv. obhajila. Torej zopet zelo koristno in vzgojno!

Želim, da se stvar uredi kar najhitreje, da bomo že letos lahko rabili. Kajpada — teh molitvic ne bomo smeli zahtevati od otrok kot »conditio, sine qua non«.

K temu nasvetu in priporočilu je prof. dr. Pečjak omenjal, da bi bile okrajšane molitve, povzete po »Šolsk. molitveniku« v zmislu referenta, za ta namen pretežke. Tudi drugače so bili navzoči istih misli, kakor zadnjič: Prvič se v tesni obliki ne da lahko napraviti kaj ljubkega, umevnega, prikupljivega; drugič je komaj pričakovati, da si bodo otroci ohranili v spominu one molitvice, ki so na podobici, ako ne znajo brati in ako jih nihče ne vodi in ne napeljuje. Tretjič je nevarnost, da bodo otroci tisto malenkost zmolili, potem pa šli iz cerkve, kar bi bilo pač prezgodaj.

Še najbolj primerno bi bilo, ako bi se lepa molitev pred in po sv. obhajilu sestavila v obliki mične, jedrnate, a preproste in ljubke pesmice. Naš Silvin Sardenko, ki je bil navzoč, bi to stvar še najbolje pogodil.

Naprosili smo ga, naj nam prilično ustreže. Obenem se pa obračamo tudi do drugih gg. katehetov, ki se za to vprašanje zanimljejo, naj bi se lotili in poskušali sestaviti za otroško umevanje pripravne molitvice. Morda se komu prav dobro obnese. Škodovalo nikakor ne bo, če se oskrbe take neobvezne podobice z dvojnimi tiskom: v prozi in v vezani besedi.

Druga točka dnevnega reda je bila razprava prof. dr. Alf. Levičnika: **Centralna misel pri katehezi.** Glavna misel tehtovitega predavanja je v tem: Kateheza naj bo tako zasnovana in izvedena, da se vselej in povsod priznava, uveljavlja in poudarja moč, lepota, dobrotljivost in volja božja. Središče vsega je in mora biti Bog, Stvarnik. Dandanes govoré in pišejo o stvarstvu, — na Stvarnika pozabljajo; človeka in njegova dela poveljujejo, Boga zraven ne omenjajo. Človek sam se nehote kaj rad zatopi v neko zunanost in le prehitro pozabi na ono prvo in najvažnejšo zapoved: »Ljubi Gospoda svojega Boga iz vsega srca, iz vse misli, iz vse moči!«

Pri katehezi naj se na ta najvažnejši moment ne pozabi. Vsaka kateheza bi morala naravnost peljati k Očetu v nebesih. Na Boga, na središče vsega, se morajo vselej napeljati misli gojencev.

G. referent je pokazal na nekaterih primerih, kako naj bi se to prakticalo pri posamnih poglavjih katekizma.

Jezus Kristus se je posluževal pri poučevanju naravnih ponazoril. Enako bo tudi katehet s pridom uporabljal pomočke v naravi: naravno lepoto, naravne sile in čuda, da bo napeljal misli učencev na božjo moč, veličanstvo, lepoto in ljubezen.

Katehet bo skrbel, da bo Bog središče vsega žitja in bitja, če bo učence navajal, da bodo večkrat med dnevom mislili na Boga, na božjo pričujočnost.

Navzoči so vsi z zanimanjem poslušali praktična izvajanja g. referenta ter ga naprosili, naj bi jih sestavil in objavil v »Slov. Učitelju«. Če bomo katehetje na to stran bolj pozorni, ako bomo ves pouk, vso razlago osredotočili okrog tistega, ki je »principium et finis« vsega, ako bomo dali katehezi ognja s tem, da bomo v središču postavljali Boga, se bomo tudi sami bolj ogreli za dobro stvar; ob tem ognjišču pa ne bo ostala hladna tudi mladina ne. — Predvsem nikar opustiti prilike, ako se nudi, da ne bi opozarjali učencev na lepoto narave in stvarstva božjega, kar je posebno poudarjal kanonik Nadrah. Tudi časovne dogodke, četudi neljube, je treba izrabiti ter pojasniti, da se tudi v hudih poizkušnjah kaže vsemodra božja dobrotljivost, ki nas hoče poboljšati. Pri katehezi naj veje duh božji!

Novi člani »Društva slov. katehetov«: Čč. gg. Kranje Jožef, kaplan v Trebnjem; Lederhas Ludovik, katehet v Škofji Loki; Matej Tavčar, kaplan v Selcih.

Katehetske beležke.

† **Katehet M. Bulovec.** Dne 16. decembra je zatisnil trudne oči č. g. Mihael Bulovec, bivši katehet in spiritual pri čč. ss. uršulinkah v Ljubljani. Pokojni mladinoljub je bil izredno priljubljen pri mladini, ki se je zanjo žrtvoval z vsem ognjem. Vsled preobilnih stanovskih opravil se sicer ni mogel udeleževati naših zborovanj, vendar je pa razvoj katehetskega napredka pridno zasledoval ter je plodove katehetskega gibanja vestno uporabljal v šoli. Cerkvena

oblast ga je bila celo določila za nadzornika verstvenega pouka in verstvenih vaj na ljublj. ljudskih šolah. Te službe pa ni mogel izvrševati, ker ga je kmalu nato nenadoma zadela kap in je moral rad ali nerad izpreči. Težka mu je bila ločitev od priljubljenega torišča, kjer se je bil docela udomačil in ustalil kot duhovni hišni oče in voditelj. Iskreno je želel, da bi mu bilo še dano nastopiti prejšnjo službo — a božja previdnost je odločila drugače. Šel je po plačilo star šele 54 let. R. i. p.!

Kateheza o priliki vizitacije. Navadno se je mislilo, da je katehet izborni izvršil svojo nalogo, če so otroci točno odgovarjali na ona vprašanja, ki so jih morda že več ali manj pričakovali, naučeni po gotovi šabloni. Toda to ni kateheza. Po sinodalnih predpisih naše škofije se zahteva, »ut catecheta thema pro illa hora destinatum modo consueto parvulis explicet«. (Syn. dioec. Lab. 1903, p. 207, h.) Nato se pa nepričakovano naveže ponavljanje prejšnjih naukov, ki segajo eden v drugega in se logično spajajo med seboj.

Nekje je imel župnik uprav pogrebno opravilo, dočim je katehet vpriči nadzorstva katehiziral. Bilo je ob sklepu šolskega leta. Za izhodišče izpraševanju je porabil kar pogreb. Po kratkem opisu sprevoda, v katerem so nesli pokopat mlado mater, ki je zapustila troje otročičev, je pričel izpraševati o štirih poslednjih rečeh in o tozadevnih resnicah; v naravni zvezi s smrtjo so bila vprašanja o sv. zakramentih, ki jih prejme bolnik. Nepričakovano je pritegnil zraven dolžnosti, ki jih imajo otroci do umrlih in živih staršev, o molitvi, o odpustkih etc. V kratkem času (pol ure) je bila v velikih potezah obdelana snov vsega katekizma. Za poslušalca je taka kateheza prava zabava. Pa tudi otrokom je všeč; prepričajo se, da več znajo, kakor sami mislijo.

Po otrocih — do staršev. Nekoč so se ljudje ponašali in hvalili, če so bili dobro podkovani v krščanskem nauku. Takih, ki so se mogli postavljati, da znajo na pamet vse katekizmove odgovore, ni bilo malo. Danes ni več tistega ponosa. Nekoliko več zanimanja za ka-

tekizem bi pa spravili v družine, če bi vsak katehet svoje šolske otroke priganjal, naj se dajo pred vsako uro od domačih, osobito od očeta ali matere izprašati. To bo pomagalo, da se bodo otroci bolj vestno pripravljali, obenem bodo pa starši na ta način nehote ponavljali in si v spomin klicali resnice in nauke, ki so morda nanje že zdavnaj pozabili. — Katehet naj torej ne pozabi večkrat opozoriti, n. pr. takole: »Otroci! Vprašanj, ki smo jih prečitali, se za prihodnjic prav dobro naučite; potem pa prosite očeta ali mater, da vas bodo izprašali. O, kako bodo veseli, če bodo videli, da se pridno učite.«

Veliko jih bo, ki bodo radi ubogali. Oče, četudi je morda sicer mrtev in neobčuten za take stvari, se prošnji dobrega otroka ne bo upal ustavljati. Svete resnice se bodo tako obnovile v njegovem spominu in otrok bo tako postal apostol očetov, apostol svojih domačih. Nekaj dobrega vpliva gotovo ostane. — Pa so še drugi pomočki, ki imajo blagodejen učinek na starše: ako n. pr. veliš, naj otroci zvečer, preden gredo spat, prosijo očeta ali mater za blagoslov; ako otroci donesejo na dom pomenljivo podobico, pa jo staršem kažejo in razlagajo itd. Malenkosti v gotovih razmerah niso malenkosti.

Zgledi, uporabni pri katehezi.

Brez strahu pred ljudmi... Praporščak Valentin Skušek iz Jeperjeka pri Tržišču na Dolenjskem je šel na bojišče kot abiturient novomeške gimnazije. Bil je vrl mladenič in zgleden član ondotne kongregacije. Padel je kot praporščak 4. sept. v boju ob Seretu. Več lepih potez so navajali o njem naši časopisi, ko se je izvedelo za njegovo smrt. Njegov možat nastop med vojaki pa lahko uporabljamo za zgled pri naši dostikrat le preveč bojazljivi mladini.

Očividec piše o njem to-le: »Kot praporščaku mu je bila odkazana četa, da jo vežba. Vračal se je nekoč z moštvo z vežbališča. Iz vseh vetrov naklateni vojaki njegovega oddelka so grede — kakor je menda, žal, običajno pri vojakih — grdo klafali. Naš Tine sliši to, pa za-

pove: »Tiho!« Klafači takih povelj niso bili vajeni, pa se jim zdi, da ni resno, kar se jim je velelo, pa nadaljujejo po kratkem presledku umazano govorjenje ter se grohočejo kosmatim dovtipom. Naš Tine jih vdruho posvari: »Nehajte!« Za nekaj časa res utihnejo. Toda sličnih povelj ni v vojaškem vežbovniku; grde neslanosti se iznova čujejo iz vrst. — »Pozor! Stoj!« zakliče sedaj praporščak, pa pokaže vojakom bližnji grič s poveljem: »Naskok!« Vojaki se drve po griču navkreber z namerjenim orožjem, da izvrše ukaz in osvoje grič. Ko zasopli in potni

prikorakajo nazaj, se obnovi povelje za zopetni naskok. Tako trikrat.

Spokorjene grešnike vpraša moški mladenič: »Bo zdaj dobro?« ... Od tega dne je izginilo klafanje iz čete Valentina Skuška. In kakor bi mu bili fantje hvaležni tudi za kazni, so ga zdaj še bolj vzljubili in spoštovali.

Kmalu po tem dogodku je bil določen, da odrine v bojno vrsto. Vojakom je bilo dano na voljo, kateri hočejo iti na bojišče pod njegovim poveljstvom. Oglašili so se vsi. — Priznanje in plačilo poštene odločnosti in moštosti!

Učiteljski vestnik.

Bridka izguba. Saj smo že vajeni jobovih pošt v tej dolgotrajni svetovni borbi; saj nam je vojska pobrala že dokaj krepkih in krepstnih mož in mladeničev, ki se ne bodo več vrnili. Potaložili smo se vsaj z zavestjo, da so umrli častne smrti za domovino. Tako občutno nas pa še ni kmalu pretreslo, kakor 21. decembra, ko se je od ust do ust širilo žalno obvestilo: profesor Modic je padel. Dne 19. decembra je bil zadet od granate; smrtnoranjen je bil odpeljan v Renče pri Gorici, kjer ga je še previdel divizijski župnik Iv. Maračič.

Če se o drugih padlih junakih govori: škoda jih je, moramo ob nenadni izgubi pokojnega profesorja Izidorja Modica klicati uprav mi, kar nas je v »Slomškovi zvezi«: stokrat škoda zanj! Rajni se je — kot odkrit prijatelj krščanskega učiteljstva — svojevoljno pridružil »Slomškovi zvezi« ter je bil pripravljen žrtvovati svoje moči in svoj vpliv v prid naši organizaciji in za okrepitev krščanskih načel med učiteljstvom. Izvoljen je bil v odbor, kjer se mu je takoj poverilo častno mesto podpredsednika. Dobro umevajoč namene in stremljenja »Slomškove zveze«, ki med nje spada tudi stanovska naobrazba, je podaril blagopokojni profesor malo pred mobilizacijo celo vrsto dragocenih strokovnih knjig, ki smo jih uvrstili v uredniško knjižnico »Slov. Učitelja«. V podarjeni zbirki se nahaja:

Literatur von Wilhelm Scherer. 10. Aufl. — Vezano.

2. Deutscher Literaturspiegel von R. Greinz. 1912.

3. Lehrbuch der Pädagogik von Schumann und Voigt. 11. Aufl. — Vezano.

4. Das Studium des deutschen Stils an stilistischen Musterstücken — Heinrich Vockeradt. — Vezano.

5. Die neuere deutsche Dichtung in der Schule — von Dr. J. G. Sprengel.

6. Koledarček učit. doma v Celovcu.

7. Disciplinarni predpisi za gojence c. kr. učiteljišča v Ljubljani.

8. Der neue Normallehrplan des Gymnasiums (2. zv.).

9. Jahrbuch der Zeit- und Kulturgeschichte 1909 von Dr. Fr. Schnürer. (Vezano.)

10. Der Aar. Illustr. Monatschrift für das gesamte kath. Geistesleben der Gegenwart. (2 letnika.)

11. Pharus. Kath. Monatschrift für Orientierung in der gesamten Pädagogik. (2 letnika.)

Skromen, kakor je bil, se pokojni naš tovariš ni maral nikjer izkazovati; a nastopal je povsod: v šoli, v zasebnem življenju kakor tudi v javnosti kot res kremenit in neustrašen značaj; uprav zato si je pa zagotovil ugled in spoštovanje pri vseh, ki so ga poznali. Pri gojencih je bil izredno priljubljen; bil jim je resno-

mil in pravično-dober učitelj in vzgojitelj. Enake lastnosti je kazal tudi na bojišču, zato je zavlada pri celi diviziji odkrita žalost, ko se je izvedelo, da je zadela nemila usoda tega tako vestnega in poštenega častnika in tovariša.

Blagega moža bo najtežje pogrešala veleugledna soproga, bivša naša tovarišica in učiteljica Minka, rojena Čepin; dobrega in ljubečega očeta bodo pogrešale štiri sirotice, nežni otročiči; za pokojnim, spoštovanj vrednim sinom žalujejo starši ozir. sorodniki, žalujemo mi, ki smo imeli v njem izredno stanovsko in organizacijsko oporo. Pokojnega profesorja objokuje Marijina kongregacija gospodov, ki ji je bil moder in vesten prefekt.

Klanjajoči se božji previdnosti kličemo ob nenadomestni izgubi: Fiat voluntas Dei! Vsedobri Bog mu daj večno plačilo; nam pa obudi novih mož, ki bomo mogli nanje biti ponosni, kakor smo bili na v Bogu počivajočega Izidorja!

Smrtna kosa. Umrli je proviz. učiteljica nemške dekleške osemrazrednice v Ljubljani, gđčna Alice Schmalz. — Kot brezplačna poizkusna kandidatka poučuje na isti šoli gđčna Terezija Šusteršič.

Pokojnina je dovoljena profesorju I. drž. gimnazije v Ljubljani, dr. J. M. Klimeschu. Tem povodom mu je podeljen naslov šolskega svetnika.

25 letni jubilej. V soboto, dne 18. decembra, je praznoval frančiškanski vikarij in vodja deške ljudske šole v Novem mestu, č. g. P. Gothard Podgoršek, 25 letnico mašništva.

† **P. Rudolf Dolinšek.** V kamniškem samostanu je umrl starosta frančiškanske provincije sv. Križa, biseromašnik č. p. Rudolf Dolinšek, ki je bil svoj čas več let tudi vodja ondotne deške šole ter tudi kot tak izredno ljubljen in cenjen. R. I. P.!

Odlikovan slov. učitelj. G. Fr. Luknar, učitelj v Šenčurju ob Ščavnici na Štajerskem, je bil odlikovan s srebrno hrabrostno svetinjo ter imenovan za praporščaka. Nekaj dni nato je bil močno ranjen.

Pohvala. Kranjski deželni šolski svet je izročil pohvalno pismo g. nadučitelju

Ivanu Pirnatu v Mokronogu za vzorno ureditev šolskega vrta in za lepe uspehe v šoli. — Enako priznanje se je izreklo tudi ondotni učiteljici gđčni Antoniji Randl — za zelo ugodne uspehe v šoli.

Število kranjskega učiteljstva koncem leta 1915. znaša 1054; od teh jih odpade na I. razred 106, na II. razred 158, na III. razred 316, na IV. razred 474.

Izpremembe v učiteljstvu. Deželni šolski svet je vzel na znanje: Izstop učiteljic Marije Žerjav in s. Amande Jager in vstop učiteljic s. Fabijane Neuwirth in Kristine Pinterič na davorazredni zasebni dekleški ljudski šoli v Repnjah; izstop učiteljic s. Kerubine Rihar, s. Imelde Kancija, Cilke Stele, Armele Vremšak in Gracijane Keršič in vstop učiteljic m. Berhmane Tomec, s. Imakulate Leban, s. Magdalene Plevel in absolviranih učiteljskih kandidatinj Karle Bulovec in Jožefe Fischer na osemrazredni zasebni dekleški ljudski šoli pri uršulinkah v Mekinjah.

Bojišče. Padel je na severnem bojišču praporščak R a j k o N o v a k, c. kr. učitelj na rudniški šoli v Idriji. — Dne 10. decembra ob desetih dopoldne je umrl častne smrti na doberdopski planoti praporščak učitelj S r e č k o V i l f a n, učitelj v Knežaku na Notranjskem. Odlikoval se je poprej v ljutih bojih pri Sv. Martinu, Sv. Mihaelu in na Grižebrdu. Bil je odlikovan s hrabrostno svetinjo. — Učitelj A n t o n M o h a r je bil odlikovan s hrabrostno svetinjo ter povišan za praporščaka. — Na laškem bojišču je nenadoma preminul g. A n d r e j S u h a d o l n i k, učitelj v Kranju in c. in kr. praporščak v rezervi. — V ruskem ujetništvu se nahaja učitelj R a j k o B o ž i č iz Mengša. — Padel je na italijanskem bojišču praporščak E m i l Ž a n, učitelj na Viču pri Ljubljani. Pokojni je bil član naše zveze ter se je odlikoval tudi v šoli po marljivosti. Junaku večni mir in hvaležni spomin! — Po mučni bolezni, ki si jo je nakopal v izvrševanju vojaške službe, je umrl previden s sv. zakramenti 24letni kadet M a k s K r i ž m a n, učitelj v št. Vidu na Koroškem.

Pomaknjeni so v višje razrede, in sicer: v I. razred: Gärtner Franc — Ljubljana; Perz Josip — Livold; Dremelj Ivan — Polica; Blejec Luka — Terzin;

v II. razred: Zirer Pavla — Krško; Nagu-Zalokar Ivana — Orehovica; Carnelli Amalija — Hrenovice; Benedičič-Franke Marija — Škocijan pri Mokron.; Kosec Miha — Bučka; Grad Janko — Moste; v III. razred: Baebler Leopold — Grahovo; Kozamernik Marija — Stari trg pri Ložu; Cerar Angela — št. Jurij; Poljšak Felicita — Suhor; Knez Rudolf — št. Vid pri Brdu; Vilhar Katarina — št. Peter na Krasu; Grom Frančiška — Naklo; Bojec Štefanija — Begunje pri Cirknici; Kobal Julijana — Drenov grič; Žebrežen Jerica — Skaručna; Stalzer Iv. — Kočevje; Tancig Severa — Izlake.

Metelkovo ustanovo dobe: Schweiger Viktor — Dobropolje; Pavčič Anton — Kostanjevica; Skulj Andrej — Tržišče; Mihelič Josip — Preddvor; Bajec Ivan — št. Vid nad Ljubljano; Drašček Anton — Zalog; Dremelj Ivan — Polica; Urbančič Anton — Igavas; Slapšak Julij — Radovljica; Pleničar Josip — Kropa; Ferjan Gustav — Dvor; Krištof Anton — Radomlje.

Premijo društva za obdelovanje vrtov dobe: Högl Franc — Štalcarji; Križnar Josip — Šenčur; Levec Ivan — Ljubljana; Korošec Josip — Kor. Bela; Štular Franc — Vavta vas; Potokar Fran — Dragatuš.

Nadomestno in provizorično službovanje. Gdč. Hermina Dietz — na Uncu (namesto obolele učiteljice g. Viljemine Repič-Leskovic); gdč. Antonija Ažman — v Bušehi vasi; gdč. Friderika Lužar — v Mokronogu. Učiteljica Vohinec-Mikota Antonija se začasno upokoji.

Odlikovanje — po smrti. G. Ferdinand Kovačič, učitelj v Selnici ob Dravi, ki je padel na bojišču, je odlikovan s srebrnim zaslužnim križcem na traku hrabrostne svetinje.

Obveznost šolskega obiska. V Belgiji je vsled odredbe nemškega guvernerja postala pravomočna šolska postava, sklenjena v ondotnem katoliškem parlamentu (19. maja 1914), ki zaukaže, da je obisk ljudskih šol obvezna dolžnost; obenem pa dovoljuje, da se sme v šoli uporabljati tudi flamščina.

Naša šolska mladina in vojska. C. kr. deželni šolski svet za Kranjsko je razposlal poseben odlok, ki z njim pozivlje mladino vseh šol, naj se patriotično ude-

ležuje svetovne vojske s tem, da daruje in zbira tedenske dvovinarske doneske za vojne namene. Te dni so dobile vse ljudske šole drobno, lepo pesem, ki se bo razdelila med otroke. Pesem ima namen netiti v mladih srcih čuvstva domoljubja in plemenitega mišljenja. Zložil jo je v narodnem tonu in v otroškem duhu c. kr. deželni šolski nadzornik dr. M. Opeka. — Precej, ko je bila objavljena v »Slovincu«, je zanimala tudi skladatelja in glasbenika dr. Fr. Kimovca, ki jo je takoj uglasbil za enoglasno otroško petje s spremljevanjem. Upamo, da se bo napev hitro udomačil med slovensko mladino in da bo pesem lep spomin na sedanjo svetovno borbo.

Nadzorniki pri nadzorniku. Nedavno so se poklonili in predstavili novemu deželnemu šolskemu nadzorniku dr. Mihaelu Opeka vsi kranjski c. kr. okrajni šolski nadzorniki. Gosp. dež. nadzornik je med drugim v izbranih besedah poudarjal zlasti važnost dobre, krščanske vzgoje, ki je ljudska šola ne sme zanemariti. — Te dni so se oglasili pri dež. šolskem nadzorniku vsi voditelji in voditeljice ljubljanskih ljudskih šol.

Potnina. Občinski svet ljubljanski je dovolil v Ljubljani stanujočemu učiteljskemu osebju, ki poučuje na barjanski šoli, po 400 K potnine. Katehet dobiva za dvakratno pot na teden letnih 330 K priboljška.

Ljubljanske deške ljudske šole v šolskem letu 1915/16. Na ljubljanskih javnih in zasebnih deških ljudskih šolah je nastavljenih 57 učiteljev. Izmed teh je mobiliziranih 23, vpoklica pa pričakujejo trije. Izmed mobiliziranih jih je 6 na začasnem dopustu, trije so pa iz službenih ozirov začasno oproščeni vojne službe. Te šole štejejo 50 razredov (oddelkov) s 36 razredniki in 14 razredničarkami. Vpoklicane učitelje nadomešča 10 brezplačnih suplentk; poleg teh je na deških šolah tudi 8 poizkusnih kandidatk in 1 hospitantka.

Imenovanja provizoričnih in suplentskih učnih oseb. Gdčne.: Angela Sila, supl. v Senožečah; Kristina Šturm, zač. učit. na Kalu; Ivana Kranner-Leiler, poizk. kand. v Gorenj. Logatcu; Hedviga Schweiger, zač. učit. na Čatežu; Marija Sušnik, supl. v Prečni; Pavla Drexler,

supl. v Rovtah pri Logatcu; Marija Očakar, supl. na Blokah; Nežika Kosec, supl. v Brusnicah; Avgusta Spetzler, poizk. kand. v Trebnjem; Valentina Bučar, poizkušnja kand. v Kostonjeh; Marija Žerjav, supl. v Vodichah; Cecilija Stele, zač. učit. v Tunjicah; Marija Breznik, supl. v Metliki; Julija Bartan, supl. v Žužemberku; Josipina Blumauer, supl. v Lozicah; Marija Petrič iz Borovnice začasno pridružena v Notranje Gorice; Marija Lapaine, supl. v Zagradcu; Otilija Krisch, supl. na Grosupljem; Julija Spitzer, poizk. kand. v Gor. Logatcu; Marija Javoršek, supl. na Bohinjski Bistrici; Matilda Ogrizek, supl. v Starem Kotu; Andreana Flaiss, supl. v Ribnici; Katarina Punčuh, supl. v Dol. Logatcu; Marcela Levstik, supl. v Košani; Ana Tylli, supl. v Čermošnjicah; Julija Hribar, supl. v Kresnicah; Frančiška Zorec, supl. v Žalni; Julijana Toplikar in Zlata Levstik, supl. na Viču; Marija Šapla, supl. na Gor. Jezeru; Pavla Štrumbelj, supl. v Dol. Nemški vasi.

Častno odlikovanje. Nadučitelj Josip Zajc v Vel. Gabru je dobil častno kolajno za 40letno zvesto službovanje.

Umrl je v Mariboru ravnatelj ženskega učiteljskega, Fr. Frisch, star 60 let.

Brezplačne suplentke, poizkusne kandidatke in hospitantke na ljubljanskih javnih ljudskih šolah: I. mest. deš. l. j. šola: Doležalek Angela in Sadar Gabrijela, brezpl. suplentki; Čermak Ljudmila in Krapš Ana, poizk. kandidatki. II. mest. deš. l. j. šola: Fuchs Ana, Knez Olga, Černe Josipina, brezpl. suplentke; Slanovec Ljudmila, Celestina Ljudmila, poizk. kandidatki. III. mest. deš. l. j. šola: Vodišek Josipa, poizk. kandidatka; Cepuder Irma, hospitantka. IV. mest. deš. l. j. šola: Likozar Jožica, brezpl. supl.; Močnik Pavla, poizk. kandidatka. Šišenska deška osemrazrednica: Cerar Ivana, Zajc Adela, brezpl. suplentki; Splichal Judita, poizk. kandidatka. Mestna trirazrednica na Karolinski zemlji: Hribernik Frančiška, brezpl. suplentka. Dekliška osemrazrednica pri Sv. Jakobu: Zupan Ivana, Chladek Marija, Verstovšek Ljudmila, Lapaine Marta,

Reich Marta, brezplačne suplentke; Žorž Angela, Kump Vera, poizk. kandidatki. Šišenska dekliška osemrazrednica: Lombar Angela in Leskovec Pavla, brezpl. suplentki. Mestna nemška deška šola: Rojnik Ana, brezpl. suplentka; Matkovič Marija, poizkusna kandidatka. Mestna nemška dekliška šola: Mara Vidic, Lucija Detela, brezpl. suplentki; Terezija Šusteršič, poizk. kandidatka.

V begunskem taborišču v Brucku je 3500 Slovencev, ki je med njimi tudi več slovenskih duhovnikov, da oskrbujejo dušno pastirstvo. Otroci se izobrazujejo v slovenski šoli s petimi razredi. Kot šolski voditelj deluje Ivan Ivančič (Kred), učitelj Mavricij Benič (St. Maver), učiteljice: Milka Gulin (Grgar), Marija Srebrnič (Levpa) in Ema Ivančič. Kot vrtnarica je nastavljena gdčna Kljun, kot učiteljice šivanja gdčni Arko in Komavli.

Naša zborovanja.

Ljubljanska podružnica »Slomškove zveze« se je zopet zganila. Ker društveno delovanje med bojno vihro povsod bolj ali manj počiva, smo tudi z našimi sestanki odlašali. Da življenje v naši zvezi popolnoma ne zamre, smo se pred novim letom zopet sešli k prijateljskemu sestanku, ki je bil številno obiskan, dasi je tudi imel znak vojnega leta: zastopstvo moških članov je bilo bolj pičlo. Mlajši naši tovariši so poklicani na brambo domovine; zato so pa poskrbele za tembolj častno udeležbo naše tovarišice gdčne učiteljice.

Predsednik J. N. Jeglič je po kratkem pozdravu predstavil predavatelja prof. dr. Šarabona, ki je navzoče v poldrugo uro trajajočem govoru popeljal na potovanje preko Italije v Sicilijo. Govornik je kot izboren zgodovinar in geograf mogel nuditi celo kopico zanimivih in mikavnih podatkov s svojega potovanja, kar je oživil, pojasnil in ponazoril deloma tudi s številnimi sličicami in razglednicami. V duhu smo se z g. predavateljem, ki ima lep dar mikavnega pripovedovanja in ki vidi marsikaj, kar navadnemu potniku ne pade v oči, pomudili po raznih večjih mestih Italije ter si

ogledali osobito to, kar učitelja zanimlje. Iz Benetk smo se podali v Bologno, krenili preko Apenin v Florenco, ostali dalj časa v starem in novem Rimu, ogledali si Neapelj, izkopine v Pompejih, slednjic skočili še na Sicilijo ter plezali na 3300 m visoko Etno.

Učiteljstvo je bilo g. predavatelju za poučne in interesantne podatke zelo hvaležno, kar je pričalo glasno odobravanje ob sklepu. Govornik je prijazno obljubil, da nas prilično popelje v duhu na popotovanje v Švico, na kar že sedaj opozarjamo.

Predsednik Jeglič se je v imenu celega zbora še posebej zahvalil predavatelju za lep znanstveni užitek, ki ga nam je ljubeznivo oskrbel. Nato nam je našteval važnejše izpremembe in dogodke preteklega leta, pozdravil nadzornika g. Fr. Lavtižarja ter z zadovoljstvom omenjal, da je v osebi dr. Mihaela Opeka prišel na najvišje nadzorniško mesto v deželi — učenjak, ki se odlikuje ne le

po visoki izobrazbi, marveč uživa tudi vsestranski ugled ter je že takoj ob svojem nastopu kot deželnošolski nadzornik pokazal, da bo mož na svojem mestu.

Podružnica se je ob tem sestanku spominjala tudi junakov, ki jih je bojni vihar iztrgal za vedno iz naše srede. Časten spomin hoče ohraniti predvsem priljubljenemu podpredsedniku skupne zveze prof. Modicu in nadporočniku v rezervi, ki je izkrcaval na bojišču pri Gorici. — Na istem bojišču je padel za domovino tudi tovariš kadet Emil Žan, učitelj na Viču. Daj jima Bog večni mir in pokoj!

Podružnica »Slomškove zveze« za novomeški in črnomeljski okraj ima zborovanje 3. februarja t. l. ob 11. uri dopoldne v dvorani Rokodelskega doma v Novem mestu. Predaval bo c. kr. okr. šol. nadzornik g. Janko Grad. Vabljeni so vsi člani in članice, kakor tudi vsi prijatelji šole in »Slomškove podružnice«. Pridite gotovo! — Odbor.

Raznoferosti.

Oh, ta matematika! Že marsikak sila nadarjen dijak je imel težave s profesorjem matematike, ki mu je morda »sne-del« celo odliko. V življenju mu seveda pomanjkljivost v tem predmetu prav nič ne škoduje ter doseže lahko kljub temu odlično mesto v človeški družbi. Tako pišejo tudi o sedaj slovečem generalu Hindenburgu, da za gimnazijske študije že itak ni imel bogvekak veselja, najmanj sposobnosti je pa imel za matematiko. V peti šoli je n. pr. dobil spričalo, ki je bolj srednje. V tem gimnazijskem dokumentu se nahaja tudi stavek, ki se spričo genialne strategije velikega vojskovodje skoraj smešno čuje. Tu se namreč bere, da je njegov napredek v krščanski nauku, latinščini, francoščini in zemljepisju zadosten, v nemščini — dober; samo v računstvu se mu ni posrečilo, da bi ustregel zahtevam... Danes zadostuje njegova računska umetnost tudi višjim zahtevam, kajti Hindenburg računa — kakor znano — z velikimi številkami.

Za češko vseučilišče na Moravskem. Umrlí olomuški nadškof dr. Kohn je do-

ločil 3 milijone kron (celo premoženje) za ustanovitev češkega vseučilišča na Moravskem. Ako bi se ta načrt ne dal izvesti, se bo uporabila svota za akademijo znanosti na Moravskem. Dr. Kohnovo premoženje bosta upravljala zastopnika olomuškega kapiteljna, en župnik in en kaplan.

Šola počiva tudi v Palestini, ker je vsa dežela takorekoč eno vojaško taborišče. Šole so zaprte deloma zato, ker so morali nemški učitelji oditi v domovino pod orožje, deloma ker je vojaška oblast odstranila učitelje sovražnih narodov; domačega učiteljstva pa ni preveč.

Tri vagone božičnih daril je znesla skupaj šolska mladina na Kranjskem ter jih poklonila vojakom na bojišču. Nekateri zavoječki so bili sila mikavni že na pogled; še bolj pa so bili seveda vabljeni po vsebini. Veselje, ki ga je napravila naša mladina brambovcem na fronti, naj vsaj nekoliko poplača njih trpljenje in žrtve za domovino.

Francoske in italijanske šole na Bol-

garskem so se morale vsled vojnih razmer zapreti, učiteljstvo je pa deželo zapustilo. Izselili so se assumpcionisti, šolski bratje in Sijonske sestre i. dr. Nekaj so jih sprejeli v osrednja taborišča v

Slivni in Lovču, okrog 60 (iz Sofije, Varne in Ruščuka) jih je pa ostalo v Bukareštu, kjer skrbi zaanje katoliški škof R. Netzhammer, deloma so pa sprejeti v razne zavode.

Vzgoja.

Policajska ura za mladino. Prilичno smo v našem listu že opozorili na času primerno naredbo po nekaterih mestih v Nemčiji, po kateri je nedorastli mladini prepovedano v večernih urah hoditi po mestnih ulicah. Resni čas vojske skriva tudi mnogo nevarnosti, osobito za mlade ljudi po mestih. Je nekaj neumljivega, a vendar resnično, da korakata po istih ulicah globoka resnost, skoraj bi rekli — smrt, vzporedno z njo pa pretkana lahkoživost in gnila propast. Tudi to je uganika, da ima uniforma v tej ali oni obliki neko mamljivo moč ter čuda privlačno silo na Evine potomke. — Da tudi pri nas ni vse v redu, dokazujejo razne upravičene tožbe in tarnanje takih oseb, ki uvidevajo, kako nevarne posledice uteg-

ne imeti nebrzdana lahkomišljenost nekaterih nenadzorovanih in svobodo uživajočih mladostnih oseb. Ne dolgo tega je prišel v uredništvo ugleden ljubljanski gospod, ki je izražal upravičeno bojazen radi raznih mladostnih ekscesov ter vprašal, če bi se ne dala določiti tudi v Ljubljani policijska ura za mladostne ljudi do gotove starosti... Kaj naj rečemo k temu? Hvalili bi onega, ki bi to vprašanje spravil v tak tir, da bi se doseglo za mladino nekaj varstva in preprečili nevarni vplivi. — V seji ljubljanskega mestnega občinskega sveta se je ta zadeva tudi že obravnavala ter je ljubljanski župan obljubil, da se hoče posvetovati z ravnateljstvom državne policije.

Slovstvo in glasba.

Povijest novozavjetne objave božje. Za učenike srednjih škola napisao dr. Dominik Gudek, profesor kr. Donjogradske gimnazije v Zagrebu. V Zagrebu 1915. — Kakor omenja gosp. pisatelj v predgovoru, je bila poprej v rabi za srednje šole knjiga, ki jo je bil spisal dr. Fr. Iveković: »Biblijska povijest novozavjetne objave božje«. Pa je nekoliko zastarela. Nekatere reči je bilo treba premeniti, nekaj izpustiti, nekaj pa dostaviti.

Poglavitna izprememba je v tem, da se Jezusovi nauki in čudeži ne pripovedujejo več sistematično, marveč kronološko. To je veliko boljše, ker tako dobijo učenci poglavitno osebo, Jezusa Kristusa, v celotni veličastni sliki, in jim postane jasen razvoj kraljestva božjega na zemlji.

Pripovedovanje je vobče dobesedno po sv. pismu; le tu pa tam je za prehod

nekaj prostih stavkov. Tudi to moramo odobravati, ker je za učno knjigo pač prava pot. Vse drugo dopolni katehet pri razpravi. Ali tako, da po navodilu vzornega kateheta dr. Knechta najprej pove dogodek dobesedno ter ga potlej z učenci čitaje razlaga in nekatere reči še slikovito razširi, da stopi ves dogodek bolj živo pred oči, in da tam, kjer je primerno, vzbuja pobožna čuvstva. Ali pa, kar utegne biti v srednjih šolah še uspešnejše, da že kar na prvi stopinji ob podavanju zgodbe spretno vpleta potrebno razlago besedno in stvarno, ter vsaj nekatere momente s svojim besedilom nekoliko razširi in slikovito pripoveduje. Tako postane besedilo učne knjige posnetek ali rezultat cele obravnave, ki ga dijaki lahko ponavljajo doma.

Jako koristno je tudi, da pisatelj opozarja na one dogodke, ki se ob nedeljah in praznikih čitajo kot evangelij, in da je

priobčil tudi liste ali poslanice, ki se čitajo v cerkvi. S tem se blagodejno pospešuje in utrjuje zveza s cerkvenim življenjem.

Se to naj pohvalno omenim, da je pridejanih nekaj zemljevidov, zlasti v pojasnilo dejanja apostolov, ki je dokaj obširno in natanko opisano, kar tvori lepo podlago cerkveni zgodovini v prvi dobi krščanstva.

K r ž i č.

Knjige Družbe sv. Mohorja 1915.

Koledar obsega med drugim točen dosednji zgodovinski pregled o »Svetovni vojni« in leposlovno črtico »Novi zvonovi«. Prvo priča o spretnem zgodovinopiscu, drugo o priznanem pisatelju. Imeni sta: Šarabon, Pregelj.

Mesija. Šola in cerkev in domača hiša, vse tri naj reko prevzvišenemu pisatelju: »Hvala tisočkrat!« Naj reko! A seveda prej tudi bero in bero knjigo, o kateri bi rekel, »da v imenu božjem ponuja ljudem zveličanje«.

Zgodovina c. in kr. pešpolka št. 17. Dr. Karol Capuder jo je pogodil v ugodnem času. Ta in takšna zgodovina! To smo mi — to je naša kri. Tako se je pisalo in se bo še pisalo o slovenskih vojaki. Sama junaštva! Želimo, da pisatelj vnovič zastavi pero tam, kjer je sedaj končal.

Zgodovina slov. naroda. V. zvezek. Pozdravljen, najvažnejši zvezek! Kažeš nam, kako smo se borili, da smo si ohranili najlepšo svetinjo — vero. Ne rečemo, da nam svetovna vojna posebno v literaturi ne prinese novih zakladov, a najtehtnejši bodo ostali vendar ti, ki jih imamo že zdavna. Nekateri uredniki leposlovnih revij pa šele od svetovne

vojne pričakujejo pravega razodetja. Ne, ta vojna bo pravzaprav le pokazala: kaj smo in kaj imamo. Zato bomo po vojni morali seči ne na daleč, marveč na globoko, da pridemo »vase«.

Presv. Evharistija. Lep molitvenik. Naj ogreje mnoga srca za presv. Evharistijo.

Slovenske večernice. Zastopanih je petero pisateljev in troje pesnikov. Med pripovednimi črticami je najboljša Finžgarjeva »Konjička bom kupil.« Perko je v prvem delu »Na vrhovi« zelo spreten in prijeten, v drugem delu ne tako, zmanjkalo mu je gorskih tal. Dr. Česnikova samostanska zgodba »Pater Gervazij« bo ugajala in blagodejno vplivala. J. Troštu se je to pot povest »Pod robom« očitno postavila po robu. Tudi od St. Bora, ki je spreten pripovedovalec, pričakujemo še boljših proizvodov. Lepe so pesmi Bevka in Lovrenčiča.

—r.

Conrad von Hötzendorf. Ein Lebensbild nach originalen Quellen und persönlichen Erinnerungen entworfen von Ludwig von Pastor, k. k. Hofrat, o. ö. Professor der Geschichte an der Universität zu Innsbruck und Direktor des österreichischen Instituts zu Rom. Mit Conrads Bildnis. Freiburg und Wien 1916, Herdersche Verlagshandlung. M. 1-40; geb. M. 2.

Poleg Hindenburga je vsled izrednega strategičnega talenta postal svetovnoznan tudi Conrad pl. Hötzendorf. Življenjepis tega generala je zanimiv zlasti zato, ker daje vpogled v delovanje glavnega vojnega poveljstva in v vse operacije proti Rusiji.

Brzovjav uredništva in upravnništva.

Letnika XVII. prva številka se oglašaja. — Nihče naj ne zapre vrat. — Starim prijateljem naj bo »Slovenski Učitelj« dobrodošel. — Kamor pride prvič v goste, naj najde milost prijaznega pogleda; ako ne, se mu spodobi vsaj pohlevno odslovilo »Nazaj!« — Gostu se običajno kaj postreže. V nekaterih hišah »Slovenski Učitelj« že par let ni bil nič postrežen, dasi je z malim zadovoljen: za 12 obiskov hoče le 4 kronce. — Ko se naveliča gostoljubnih obiskov, jame tudi godrnjati. — Postrezite mu pravočasno! — Vsem, ki uživa njih prijazno gostoljubnost — poklon in Bog plačaj!

Nujno potrebno.

Priporočamo (zlasti gospodom, ki so prvo leto na službi):

1. **Podrobni načrti** za poučevanje veronauka na ljudskih šolah. — Dodatek: Podrobni načrt za ponavljalne šole. — Uredil A. Čadež. — Izdalo »Društvo slovenskih katehetov«.
2. **Kateheze za prvence.** Priprava za prvo spoved, za prvo sv. obhajilo in za birmo. — Izdalo »Društvo slovenskih katehetov«. — Naroča se v Katoliški Bukvarni v Ljubljani.
3. **Kratka razlaga božjih zapovedi** za nižje razrede ljudskih šol. (Štiri strani v obliki šolskega molitvenika.) — Naroča se v prodajalni »Katoliškega tiskovnega društva« v Ljubljani.
4. **Spoved.** Kratko navodilo za prvospovedance z novo formulo za kesanje. (Dve strani v obliki šolskega molitvenika.) — Naroča se v prodajalni »Katoliškega tiskovnega društva« v Ljubljani.

Zahtevajte, naj se pošlje: a) „**Voditelj Dejanja sv. Detinstva**“. (Pouk o uredbi, vodstvu in o duh. dobrotah sv. Detinstva). — Sestavil A. Čadež, šk. voditelj. b) **Pravila „Društva slovenskih katehetov.**

